

A Szegedi Napló 1896. február 1-i számának utolsó oldalán jelent meg ez a keretes hirdetés

AZ ELŐZMÉNYEK

Emléktábla is tanúsítja, hogy a Hági helyén nyílt meg 1856-ban az első szegedi állandó színház. Ez az új, a mai, színház fölépültével (1883) fölöslegessé vált, hamarosan lebontották, telke jórészt üresen állott. A Nádor utcai oldalon működött 1846 óta a Szegedi Kisdudóvó Jótékony Nőegylet óvodája.

1890. július 2-án, mint a Szegedi Napló másnapi számából tudjuk, Szegeden járt báró Wodiáner Albert és Hagenmacher Henrik budapesti gözmalom-tulajdonos és sörgyáros. Ez utóbbi 1867-ben megvette a Frohner család budafoki sörfőzdéjét, és terjeszkedni kezdett. „Hír szerint — írta a Napló — az utóbbi óhajtt Szegeden létesíteni egy nagyobb szerű sörraktárral egybekötött, fényes berendezésű sörcsarnokot, és ezen még csak a levegőben levő tervezetek kivételére nézve már a városban több telek és épület vétetett kombinációba.” Wodiáner azért jött vele, mert szerette volna eladni neki Tisza-parti házát (a mai Roosevelt tér 14. számút). Szóba jött a Kárász-ház (Klauzál tér 5.) is. „A gyáros részről kombinációban van a szegedi nőegylet tulajdonát képező belvárosi óvoda nagy telkének megvásárlása.”

Végül is erre esett Hagenmacher választása. Augusztus 15-én írta a Napló: „Ma végre eldőlt a nőegylet telkének ügye, s ezzel egy nagyobb iparvállalat létesülése biztosított. A nőegylet a mai napon özv. Vöber Györgyné elnökle alatt tartott közgyűlésén a kérdéses telket 10000 forintért eladta Hagenmacher budapesti vállalkozónak.” Eladták a Nádor utcai óvoda épületét is. Míg az új óvoda (a mai, a Toldy utca és az Eötvös utca sarkán) elkészült, tehát 1893-ig, a Lefter-házban béreltek helyet az óvodásoknak. Hagenmacher szeptember közepén építési engedélyt kért jégverem, raktár, töltőhelyiség és ideiglenes udvari épületek emelésére; majd 1894. november végén újabb engedélyt: „a Kelemen utcai épület üres telken — ahogy a Napló írta — diszes, emeletes palotát akar építeni”.

Bő egy év múlva, 1896. január 26-án tudósít a Napló, hogy a Hagenmacher-palota fölépült, és nem-sokára megnyílik.

A BÉRLŐK

Mint láttuk, erre ma kilencven éve sor is került. Előbbi tudósításában a Napló még ezt is írta: „A vendéglőt Horváth János és Ferenc fiatal vendéglősök bérelték Hagenmachertől, ki is néhány nap előtt személyesen lent járt, hogy jó vendéglőst kaphasson, ki a közönség igényeit kielégítse.”

Cserzy Mihály *Az öreg Szeged* című emlékezésében (1922) Pistának keresztelti ugyan át az egyik Horváth testvért, Ferencet, de jellemzésében

Sörcsarnok megnyitás

Alólirottak tisztelettel jelentik, hogy a Kelemen utcai Hagenmacher-palotában a sörraktárral kapcsolatosan épült sörfőzdei

SÖRCSARNOKOT

ma, szombaton, február 1-én

ERDÉLYI KÁLMÁN

kitűnő zenekara közreműködése mellett megnyitjuk.

Lesz szerencsénk bemutatni itt a sörfőzde legkitűnőbb főztjeit, ú.m. [ügymint]

Pilseni módra készült világos,
Bajor módra készült barna

söröket folyton friss és kitűnő minőségben és mérsékelt áron. Ügyszintén izletes magyar konyháról és válogatott szegedi és hegyi borokról gondoskodva lesz.

Számos látogatásért eszedznek

Tisztelettel:
Horváth János és Ferenc vendéglősök

bizonyára nem téved. Azt írja róla, hogy ő volt a fiatalabb, élénk természetű, jó üzletember, és gavallériájával, mulató kedélyével mind nagyobb társaságot vonzott üzletükbe. „A régebbi időben ugyanis — írta Cserzy — az a vendéglős volt a közkedvelt, aki a vendégeivel együtt mulatott. Ezáltal keletkeztek itt is, ott is az úgynevezett asztaltársaságok, ahol a tagoknak kötelező volt a napokinti megjelenés.” Az ifjabb Horváth a mulató természetének és a túlhajtott bohémságának lett az áldozata. „Egy átmulatott pezsgős és cigánymuzsikás éjszaka után szíven lötte magát.” Ez a tragédia János bátyját is arra készítette, hogy otthagyja a Hágit, és gazdálkodásba fogjon. Nem tudom, hogy az a Horváth Ferenc, aki 1921-ben ismét a Hági bérlőjeként szerepel az akkori címterében, azonos-e vele vagy csak névrokna.

1898-ban még a Horváth testvérek a bérlők, 1907-ben már Rosner Sándor, 1911-ben pedig özv. Rosner Sándorné nevét találjuk a „Hagenmacher sörcsarnok és étterem” bérlőjeként. Az 1913. és 1921. évi telefonkönyvben a cég így szerepel: „Hagenmacher kőbányai és budafoki sörgyárak r.t. szegedi telepe.”

MIÓTA HÁGI?

Nyelvünkben a 16. században keletkezett az *-i* kicsinyítőképző, de ereje és hatása főként a 19. és 20. században mutatkozott, sőt mutatkozik ma is meg. Érvényesül a nevekben (*Jancsi, Juli* stb.), de napjainkban a közszavakban is. Leghíresebb a Heltai Jenő kitalálta *mozi* (a *mozgósínház* rövidítéseként), de ilyen a *dagi, diri, ovi, szabi, csini* stb. A pesterzsébeti Vasas Vörös Csillag Művelődési Ház már a telefonkönyvben is úgy szerepel, hogy *Csili*, és a tévében hallani lehetett, amint a Videoton labdarúgócsapatát

szurkolói így biztatták: „Hajrá, *Vidi!*” A nyelvészek *játszi szóképzésnek* nevezik a szóróvidülés e fajtáját: a szóban magában is benne van a képzés módja.

Igy keletkezett a Hagenmacherből, amelyet kimondani nemcsak hosszú volt, de a szegedi nyelvnek nehéz is, a Hági. Mikor? Pontosan nem tudjuk. 1921-ben, mint írtam, még Hagenmacherként szerepel a címterében, telefonkönyvben. 1927-ben már: „Hági étterem és sörcsarnok. Tulajdonos Gottwald Rezső.”

A LEGTOVÁBBI VENDÉGLŐS

Gottwald Rezső 1913-ban Budapestről jött Szegedre. Bérbe vette a Proféta szállodát, amely vendéglő és sörcsarnok is volt egyszermind. Míg ő négy évig odavolt az első világháborúban, felesége vezette az üzletet. Nem őmiatta, hanem az összeomlással bekövetkezett pénzügyi problémák miatt ment rosszul a Proféta. Így azután Gottwald Rezső 1923-ban megmaradt pénzén megvette a Hágit. Feleségével és két fiával tette híressé, különösen a szabadtéri játékok idején. Fiai nemigen vonzódtak szüleik pályájához. Gottwald László orvosi, öccse, Görgényi Rezső jogi diplomát szerzett, és mindketten hivatásuk körében dolgoztak, bár közben-közben segítettek az étteremben is, különösen, amikor édesapjuk halála (1931) után özvegy anyjuknak kellett a segítség.

1935-ben nyílt meg a kerthelyiség. A Szegedi Új Nemzedék június 28-án írta: „Szeged legfrissebb szenzációja a régi Hági új tündérvirtje. Olyan szép, olyan kedves és hűs, hogy ebben a második kánikulában ugyancsak divatba jött, kényelmes berendezése pedig olyan magyaros, hogy egyszerűen Szeged egyik nevezetes idegenforgalmi látványossága lett.”

A LEGKÉPZETTEBB VENDÉGLŐS

Özvegy Gottwald Rezsőné megöregedett, megfáradt, és 1940-ben eladta a Hágit. Új tulajdonosa Hóbel Jenő, korábban a mezőhegyesi kaszinó bérlője, május 22-én „sajtóvacscora” keretében ismertette meg céljait a városháza uraival és a szegedi lapok munkatársaival. (Mondták is, hogy a sajtóvacscora kitűnően sikerült, de Pálffy József polgármester tréfásan azt mondta pohárköszöntőjében, hogy a tulajdonost „ismétlésre kötelezik”).

Hóbel Jenő a kor legképzettebb vendéglátóipari szakembere volt. Elvégezte a washingtoni Hotel Trainig Schools, vendéglátóipari főiskola négy féléves tanfolyamát; üzletszervezésből a New York-i Columbia egyetemen tett vizsgát; évekig dolgozott amerikai vendéglátó üzletekben. Tudását Ausztriában, Olaszországban, Franciaországban, Angliában és egy holland-amerikai hajózáron tökéletesítette. Egy ízben Roosevelt elnöknek is főltszolgált.

1941-ben följújtotta a Hágit. Ekkor készültek Szőnyi Istvánnak a tiszai halászatot idéző, nagyméretű pannói, Haranghy Jenőnek színes üvegablakai, Bille Jánosnak díszvasalásai, fogasai, ajtó- és ablakkereitei, ekkor kapott a Hági központi fűtést. A söntést, az éttermet és a vadásztermet Rainer Károly és fia asztalosárnyára készítette, úgy, amint ma is láthatók. Az átalakítást Pálinkás János építőmester végezte.

Az 1947. évi Szegedi Kompassz szerint a fölszabadulás után is, nyilván az államosításig, Hóbel Jenő volt a tulajdonos. Későbbi sorsa előttem ismeretlen. A Hági sorsa viszont mindannyiunk előtt ismerős. Magam csak 1947-ben léptem be a kapuján: Ortutay Gyula kultuszminiszter látogatása alkalmából mint a Kálmány Lajos Kör vele tárgyaló tisztségviselője kaptam meghívást a

vadászterembe. Addig nem szerettem a tőrös csúszát; ott illendőségből nekiláttam, s a ropegős töpörtyűvel, utána jó hideg sörrel, annyira jól esett, hogy attól fogva legkedvesebb ételtem.

EMLEKEK

A Hági nem irodalomtörténeti vagy művelődéstörténeti emlékhely, mint a Tisza. Nevével nyelvészeti, Szőnyi István falfestményével művészeti, főztjével, italával idegenforgalmi nevezetesség. Ámbár Gottwald doktor úgy emlékszik, járt oda Juhász Gyula is. „Szerényen mindig meghűzödött. Bent a tükör alatt a sarokban. Kispörköltet kért. Sört sohasem ivott. Két deci szóda, egy deci bor. Nem lehetett vele beszélgetni. Összerezett az első hangosabb szóra. Finom ember volt, aki befelé élt. Tisztelték, becsülték ott őt.”

A húszas években ingyen ebédet kapott a Hágiban Görgényi Rezső diáktársa, félárva, szegény fiú. *Ortutay Gyulának hívták*. Görgényi Rezső 1945-ben meghalt. Lányát, hálából, Ortutay Gyula segítette egyetemi fölvételében. Most jeles radiológus orvos.

A szabadtéri játékok idején kellemtelen vendége volt a Háginak. Amikor megjelent a kapuban, a pincérek háta borsódzott. Elkialtotta magát: „Személyzet!” Csontos Gyula volt. Neki sohasem volt elég meleg a leves, elég hideg a sör...

Cserzy Mihály is följegyzett néhány anekdotát a múlt század végéről, a Horváth testvérek idejéből. Odajárt a torony alól a Tömörkény novelláiban is megörökült rendőrbíró, a híres Koczor János. Hozzá kellett befizetni a kihágásokért járó pénzbírságot, így a záróra túllépésért járó is. Megegett, hogy ő is ott volt a társaságban, amely fűtyült a zárórára. Mikor másnap Horváth János megjelent nála a bírságpenzsel, a *Koczor-bírság* rámondult:

— Csalni legalábbis nem illik, vendéglős úr!

— Miért, kapitány úr?

— Mert nem tizen, hanem tizenegyen voltunk!

S hozzátette a maga két ezüstforintosát is...

Sz. Szigethy Vilmos meg *A régi Szegedből az újba* című könyvében (1932) Szekula Antal telekkönyvvezetőnek, *Szlampanak* emlékét idézi a Hági kapcsán. Agglegény volt, ott töltötte napjának jó részét, ismerősöket lesve, akiket hihetetlen történeteivel szórakoztathatott. „Azt beszélték, hogy Szlampan lassanként belekerült a leltárba, s amint változtak a Hági bérlői, úgy adták és vették át a bútorokkal és a konyhafelszereléssel együtt őt is.” Legjobb bementését is megörökítette Sz. Szigethy Vilmos. A hírre, hogy bizonyos P. üvegkereskedőn kitört az elmebaj, és kórházba szállították, halálos nyugalommal így szólt:

— Nem csodálom. Én is megbolondulnék, ha a napjaimat üres üvegek között kellene töltenem...

PÉTER LÁSZLÓ

VÁRI ATTILA

Arany János

*Én már magyarnak kitanultam
E mesterség jövőm és múltam
Nemzetes úr — ön volt mesterem nekem
nyelv GMK-át népem nevében*

*És ostorvégű pennával írának
az Igét Törvényt és égi tintának
kékitné holtta kormét ajkát
ki mesterségünk elgyanítná*

ÁRPÁS KÁROLY

Farsang

*Koldus leplét vesztetten kitarulkozik
az ótvaros sebekkel vert határ.
Rabulejtő alvadt sárgöröngyök —
nehezen mozdul a kopott batár.*

*Zsálya illan leng a fagy hullámain
levendula úszik — már áll a bál:
korhad a jég tavakon s a folyók
holdramás tükrébe néz a halál...*

JÓZSA GÁBOR: TÉLI ÚT